

FEMINISME

DE TWEEDE FEMINISTISCHE GOLF IN VLAANDEREN

BRONNEN : DE TWEEDE FEMINISTISCHE GOLF

BASISEISEN PAG BRUGGE

referentie: PAG Brugge, z.n., 1970.

PLURALISTISCHE AKTIEGROEP voor gelijke rechten MAN - VROUW

Secretariaat : Kastanjelaan 3

8310 – SINT-KRUIS

Tel. 050/37832

Doelstelling

De groep wil de gelijke ontplooiingskansen van mannen en vrouwen in onze maatschappij bevorderen. Zij constateert dat mensen hierbij gehinderd worden door de starre patronen die in onze samenleving bestaan: de vrouw "hoort" voor het zinnig te zorgen, de man "hoort" de kost te verdienen en carrière te maken. De actiegroep wil deze verstarring doorbreken en stelt daarbij, dat ieder mens zijn rol in de maatschappij en/of het gezin vrij en bewust moet kunnen kiezen.

Met name wat de vrouw betreft, signaleert de groep het bestaan van discriminatie t.a.v.:

1. de gehuwde vrouw

In de wet van 30 april 1958 wordt in principe de gelijkheid van man en vrouw geponeerd en krijgt de gehuwde vrouw een zekere morele erkenning. Maar deze erkenning is grotendeels theorie gebleven. Om in de praktijk uitwerking te hebben moet de wetgeving op het huwelijksgoederenrecht en het erfenisrecht grondig gewijzigd worden, wat tot nu toe 12 jaar na de uitvaardiging van de genoemde wet, nog niet gebeurde.

2. de meisjes

Het onderwijs, van kleuterschool tot en met universiteit, zal een vrije en gelijke beroepskeuzemogelijkheid voor meisjes en jongens moeten bevorderen, niet op basis van geslacht, maar op basis van talent.

Gepleit wordt voor coëducatie en coïstructie!

Gelijkheid en onderscheid kunnen samen gaan!

Basisonderwijs in handvaardigheid en huishoudelijke vorming dient voor meisjes en jongens, zonder onderscheid, verplicht te zijn. Met vrije keuze tussen "handenarbeid en handwerk".

Het vak maatschappijleer (of hoe men het ook noemen wil) dient de veranderde positie van de vrouw in de maatschappij – en dus ook van de man – te behandelen. Dit vak zal de jonge mensen een zekere graad van politieke scholing bij brengen en de wetgeving in verband met huwelijk en gezin kenbaar maken.

3. de "ongehuwde" volwassen vrouw

In de mentaliteit van vele mensen wordt zij nog als onvolkomen, niet geslaagd, beschouwd. Men blijft haar onderscheiden van de gehuwde vrouw door o.a. de aanspreektitel "juffrouw" te behouden. Zeer verbreid is de opvatting dat de vrouw die niet trouwt "overgeschoten" is. De maatschappij, de grote "men", ja, wij allen, leggen de ongehuwde vrouw vaak een fruikend gevoel van minderwaardigheid op. Voor haar wordt gevraagd: waardering en behandeling op het niveau van de gehuwden.

4. de gescheiden vrouw

Zij krijgt te weinig levensruimte door de nog heersende mentaliteit en de verouderde wetten. Als overgangsmaatregel vraagt de groep :

Méér efficiënt ingrijpen bij nalatigheid van de echtgenoot inzake onderhoudsgeld voor de kinderen; eventueel internationale opsporingen van uitgeweken echtgenoot.
Recht voor de echtgenote op informatie bij bank, postcheck, belastingen, enz.

5. de weduwe

Naast de morele pijn van het weduwschap krijgt zij meestal een zware financiële klap te incasseren, door een veel te laag weduwenpensioen en de grote moeilijkheid om op gevorderde leeftijd opnieuw gepast werk te vinden.

De groep vraagt: verhoging van het minimum-weduwenpensioen tot 48 000 fr. per jaar.

6. de buitenshuis werkende vrouw

De groep eist :

- gelijk loon voor gelijk werk;
- ruimere herscholingskansen;
- mogelijkheid van part-time werk (ook voor de man!);
- verlaging van de pensioenleeftijd tot 60 jaar, voor man en vrouw;
- gelijke werkloosheidsvergoeding;
- gelijke promotiekansen;
- maatschappelijke voorzieningen als:

kinderkribben, peuterspeelruimtes, centra voor jeugd- en vrijetijdsbesteding; mogelijkheid voor jonge moeders om, gedurende een paar jaar, verlof te nemen zonder wedde.

7. de thuiswerkende vrouw

Verzorgingstoelage voor moeders met kinderen beneden de 3 jaar.

Sociaal-kultureel verlof met financiële vergoeding, die de moeders met jonge kinderen in staat moet stellen bepaalde cursussen te volgen en met de ontvangen vergoeding baby-oppas te betalen.

Ouderdomspensioen, ook voor thuiswerkende moeders, mits voorafgaande stortingen aan R.M.Z.

De groep erkent en waardeert het werk van sociale organisaties en vrouwenverenigingen, die bijgedragen hebben tot de bewustwording en ontplooiing van de vrouw, mede dank zij wie de actiegroepen vandaag leefbaar zijn geworden.

Zij wil, zoveel mogelijk in samenwerking met deze organisaties van alle strekkingen, fungeren als actiegroep.

Zij zal bovendien zeker niet schromen in de openbaarheid te treden en de aandacht van de buitenwereld te vestigen op haar acties, waar en wanneer haar dit nodig lijkt.

THEMANUMMER DE NIEUWE MAAND OVER EMANCIPATIE

referentie: I. Daenen, R. Jolie-Mulier e.a. "Drie dagen emancipatie op De Blankaart", in: *De nieuwe maand*, 15de jaargang, 1972, nr. 5, p. 298-305.

Drie dagen emancipatie op De Blankaart

Werkgroep redactie

Dit is een poging om een verslag op te maken dat enigszins de sfeer weergeeft van wat gebeurde tijdens een driedaagse. Het is de bedoeling hierbij ook een evaluatie te geven van de methodiek en van het groepsgebeuren, van de inhoudelijke aanbreng en van de bereikte resultaten.

I. Inleiding

Onder het paasverlof kwamen drieëntwintig cursisten, waarvan 19 vrouwen, samen huizen in de Volkshogeschool De Blankaart om zich in een pluralistisch samengestelde groep te bezinnen over emancipatie. Het waren allemaal vrouwen met een drukke dagtaak, de meesten geëngageerd in verschillende politieke en sociale organisaties en met uiteenlopende werkkring, en velen met een druk gezin. Zij werden persoonlijk uitgenodigd op een driedaagse omwille van hun verantwoordelijke plaats in een organisatie, omwille van hun rol als opinie-maker, omwille van de ervaring die zij in werk en gezin hebben opgedaan, of om hun speciale interesse voor en bekwaamheid in verband met de problematiek van de vrouw in deze maatschappij. Van alle genodigden was de helft present, wat op zich een niet te onderschatten prestatie is, en de meesten waren er met hun kinderen (die een apart programma hadden).

Het programma werd gaandeweg door de groep zelf aaneengebreid, alleen het opzet stond duidelijk vast: met elkaar het contact herstellen over scheidingsmuren heen, op zoek naar de mogelijkheid om zich onder elkaar te verstaan, samen te werken en een doeltreffende strategie uit te werken.

Het verloop van deze studiedagen was merkwaardig. Er was geen gelijkenis met de zovele overlegorganen en contactcommissies die we kennen. Evenzeer taakgericht als om het even welke politieke vergadering wisten deze mensen hun samenzijn toch tot een gebeuren te maken dat al het intellectualistische gepraat oversteeg door het realiseren van een atmosfeer van persoonlijk engagement en door de bewogen groepsgerichte houding die werd aangenomen. Het werd vooral een ontdekken van elkaar, uitknippend uit de achtergrond van links en recht, rooms en vrijzinnig, en zoekend naar een nieuwe opstelling, persoonlijk en als vrouw in een wereld die als discriminerend werd ervaren.

Het resultaat van dit samenzijn was niet een sluitende strategie of een puntenprogramma, maar wel het ontstaan van een hechte groep van enthousiaste vrouwen 'die er wat aan willen doen', en die weten dat ze daarom elkaar nodig hebben. Dit is het begin van elke solidariteit, van elke authentieke opstelling.

II. De deelnemers

Als vertrekpunt werd eerst ieders signalement opgesteld. Urenlang werd er saai gepraat. Tegenstanders stelden elkaar strikvragen en benaderden elkaar met agressieve argwaan.

Stapels gele papieren werden ingevuld met ingewikkelde organisatiestructuren en het regende aanklachten over waar en hoe de vrouw in deze structuren heel erg werd gediscrimineerd. Zij was slechts zelden aanwezig in de beslissingsorganen en bleef algemeen van politieke macht en invloed verstoken.

De avond van de eerste dag werd besteed aan het slopen van de ivoren torens die de meesten hadden meegebracht. Deze kentering werd bewust geprovoceerd door de opdracht gezamenlijk de oorzaken van de problematiek inzake vrouwenemancipatie neer te schrijven op een kruijkrant. Op twintig meters inpakpapier werd met veelkleurige dikke stiften de kruijkrant aaneengeschreven en alle emoties sloegen los. De discriminaties, grove en nog meer subtiele, werden op het papier gezet en versierd met op- en aanmerkingen, met gekke of pathetische teksten. Ieder werd op zijn nummer gezet en wie het schoentje neep trok het uit.

Toen op het eind de observator zijn bevindingen op de muurkrant schreef kreeg hij het hard te verduren. De weinige aanwezige mannen voelden zich als zwarten tussen blanken.

De analyse van de kruijkrant

De observator analyseerde de kruijkrant toen ze pas af was en haalde volgende punten naar voren:

- De groep schreef de eigen problematiek uit en was niet representatief voor alle vrouwen (wat zij ook niet pretendeerde te zijn). Vooral de niet-jonge, niet-geschoolde, de niet-begoede vrouw bleef in de schaduw. Zo rees de vraag of er dan meerdere, uiteenlopende problemen zijn van de vrouw. En: hoe maken wij de zwiigende massa bewust?

- Het valt op dat de problematiek sterk wordt opengetrokken naar algemeen maatschappelijke vragen:

de consumptiedrang

de prestatiedrift

de 'steenziekte' of de liefde voor de zeer eigen woning

het tekort aan collectieve voorzieningen

de elk-voor-zich mentaliteit onder de vlag: 'Eigen huis, eigen tuin, eigen Miele, eigen Miel'.

Dit zijn de typische westerse waarden van vandaag en zij werden aangeklaagd. Het leek er op dat uit de lopertekst kon besloten worden dat dit alles de vrouw *Meer? Anders?* treft dan de man.

- De progressieve man werd verweten dat ook hij de problematiek van de vrouw als 'un faux problème', een schijnprobleem behandelt en daar reageerde de groep hypergevoelig op.

- Heel wat klachten sloegen op het feit dat de vrouw *aan haar Rol werd gekluisterd*

door het ongemengd onderwijs

door slecht informerende media

door de puur commerciële producten

door de zo heilige kerk

maar ook door haar soms prettig isolement (mét de gebrekkige sociale contacten).

- Men schreef ook: vele vrouwen wentelen zich 'wellustig' in deze vrouwelijke rol (met de lekkere lome luie kantjes eraan) en ze hebben hoogstens lust/last met hartaangelegenheden 'vraag het aan Vera'.

- Andere discriminatie: ons economisch bestel gebruikt de vrouw om de arbeidsmarkt te regelen. Daarom zijn de vrouwen gastarbeiders! Hoe stelt men daar een eind aan?

- De vrouw ziet zich gesteld voor de vraag waar zij voorrang aan geeft: aan de persoonlijke ontwikkeling als moeder met kinderen, thuis in een gezin, of aan haar sociale ontwikkeling in het gemeenschapsleven dat het moet mogelijk maken buiten haar gezin ook ingeschakeld te zijn.

Velen achten de sociale ontwikkeling belangrijk.

Van emancipatie naar maatschappijkritiek en weerom

De tweede dag werd er fris begonnen aan de toekomstvisie, bevrijd van elk prangend korset. Partij, kleur en organisatorische scheidingsmuren waren gesloopt. Vrijwel eensgezind werd de maatschappij van de toekomst uit de doeken gedaan. Er werden kleine groepen gevormd die als opdracht kregen te praten over prioriteiten. Er kwamen geen prioriteiten op papier, en terecht, eerst moet men weten waar men naartoe wil.

Hoe kan de gezinsstructuur grondig aangepakt worden, hoe willen wij wonen, een andere wijkopbouw met gemeenschapsvoorzieningen en een andere arbeidsopvatting en organisatie van werk, vorming, ontspanning en gezinszorg, dit alles kreeg zijn beurt.

Ook coëductie en coïnstructie, hervorming van de mentaliteit, het wegwerken van de economische wetmatigheid, en het rechtzetten van onze rechtsstructuren werd besproken. De basiswaarden van onze maatschappij werden terug bekeken en de menselijke gelijkwaardigheid én waardigheid kregen de voorrang. Het was opvallend dat de onderscheiden groepjes een algemeen maatschappelijke opdracht vooropstelden en niet, zoals kon verwacht worden, een taak die op de eerste plaats op de vrouw gericht was. Het was langs de emancipatie van de mens in de samenleving dat men de emancipatie van de vrouw zag.

In de daaropvolgende plenaire discussie kwamen als knoop- en kruispunten op de muurkrant :

- De democratische open school.
- De huwelijks- en gezinspolitiek met wijziging van de rechtsregels rond ouderlijke macht, de echtscheiding, het huwelijksgoederenrecht, de contraceptiva, de abortus.
- Het arbeidsrecht met de eis 'gelijk werk, gelijk loon' om te zetten in werkelijkheid, én met reglementering van de dubbele taak. Ook de eis tot automatisatie van afstompend, menonwaardig werk.
- Het imago dat wij cultiveren rond het gezin moet aangevallen worden. Er moet ruimte komen voor alternatieve woongemeenschappen binnen een urbanisatie naar menselijke maat.
- Collectief protest tegen de consumptiemaatschappij. De rol van de school, van acties voor een collectief verbruik. Het Zweedse voorbeeld van een ombudsman voor het verbruik is misschien ook bij ons een mogelijkheid?
- De massamedia zijn een belangrijk instrument van informatie en participatie.
- De seksuele bevrijding van de mens. (Dit werd niet voldoende uitgewerkt.)

Het resultaat van deze tweede dag was weerom een theoretische discussie, algemeen maatschappelijk ditmaal, en duidelijk theoretisch rationeel.

Een deel van de groep kwam daartegen in opstand. Het waren vooral deze vrouwen die meer op actie afgestemd zijn, die zich gediscrimineerd voelden en in de hoek gezet. 's Avonds kwam de reactie los en ze was, tot de verrassing van velen die niets gemerkt hadden, explosief. Er werd een vrouwelijke aanpak en een vrouwelijk gedrag geëist en

geprotesteerd tegen de mannelijke rationaliteit en het overnemen van het traditioneel gepraat. Men pleitte voor het gebruik van vrouwelijke beeldspraak, van uit haar eigen levenssfeer en met de haar eigen typische gevoelsontlading.

In de coulissen verkenden de slaapkamer- en tuingesprekken voorzichtig de veel intiemere regionen van seksualiteit, moederlijkheid, geborgenheid en frustraties. Het was merkwaardig dat de groep geremd was en niet in staat tot een openlijk en diep gesprek daarrond. Het werd in privégesprekken duidelijk dat er nog heel wat onderhuids was blijven hangen dat niet werd uitgepraat of waar men overheen glipte als over al te glad terrein. Er was ook gewoon te weinig tijd om met ieder individueel te praten en om alle dieperliggende achtergronden uit te zuiveren. Sommigen hebben ook de wens geuit ooit eens in quarantaine te gaan voor een meer groepsgerichte training rond de 'ontweken vragen', want de psychologische uitdieping ontbrak vooralsnog.

Het politiseren van het emancipatieprobleem

Gedurende de derde dag moest de groep komen tot de noodzakelijke politisering en tot het formuleren van een strategie.

Er daagde hulp op van buitenaf, gedachten en methoden werden geordend en op schema gezet en de weg werd klaarder afgebakend.

De wensen en doelstellingen die deze erg heterogeen samengestelde groep geformuleerd had moesten kans krijgen om ooit werkelijkheid te worden. Dit vraagt dat ook de vrouw aanwezig is op het vlak van de politieke beslissing. De vereiste daartoe is politisering, politieke vorming, politieke actie en organisatie.

De groep had voorlopig opvallend veel aandacht besteed aan de pedagogische, de sociale, economische en de juridische aspecten van de emancipatie. Er werd opgemerkt dat andere terreinen zoals de psychologie en de politiek bijv. praktisch geen aandacht kregen. (Nochtans waren er drie psychologen aanwezig en meerdere politici).

De politisering is de noodzakelijke voorwaarde tot het groepsoptreden van de vrouwen. Het is essentieel dat de brede massa meedenkt wil men komen tot identificatie met de voortrekkers. Pas dan zullen de vrouwen als groep bereid zijn aanwezig te zijn op het vlak van de politieke beslissing. Door het verwerven van inzicht in de persoonlijke problematiek van gezin, arbeid, vorming, gemeenschapsdeelname enz... moet zij komen tot een mentaliteitswijziging en zich collectief gaan opstellen. Pas dan wordt ze bereid tot inzet en actie op het vlak van de instellingen en in de politiek.

Er blijven nog steeds vele hinderpalen te nemen vooraleer de 'ongeïnformeerde en ongeïnteresseerde' vrouw zich mondig wil gedragen en heel wat structuren hebben er belang bij haar in de klassieke rol te behouden.

Toen het woordje machtsstrijd viel sprongen een aantal vrouwen op om te protesteren. De vrouw is niet vertrouwd met machtsstructuren en zij wenst geen wereld gebaseerd op macht, drukking en geweld. Zij heeft andere wapens en zal die best niet inruilen voor de slaande argumenten eigen aan de mannenwereld.

Naar een bundeling van alle vrouwen?

De groep kwam tot de conclusie dat het noodzakelijk was de vrouwen te bundelen en daartoe moet mettertijd een structuur opgezet worden. Dit werd dan ook het concrete eindpunt van de driedaagse: elkaar regelmatig terug te ontmoeten voor contact en overleg;

uitwisseling van informatie en gezamenlijke deelacties. Daartoe werd er een Vlaams overlegcomité opgericht.

Men was realistisch genoeg om zich niet te ver noch te strak te engageren. Iedereen zal de achterban op de hoogte brengen en aanporren om in te spelen op de collectieve acties.

Een volledige inventaris van problemen en actievelen, prioriteiten en strategie werd niet meer uitgepraat. De driedaagse werd spelenderwijs beëindigd met het spuien van ideeën voor acties, slogans en directe communicatie.

III. Conclusies

Achteraf beschouwd kunnen wij belyden dat het een nuttige retraite is geweest, vooral omdat de groep er in is geslaagd zich met elkaar solidair te voelen en omdat men er in slaagde de verzuilde opstelling te doorbreken en tot opbouwend groepswerk te komen.

In de loop der gesprekken werd het engagement en de solidariteit als vrouw beklemtoond, maar de eigenlijke doelstelling lag voor de groep in het uitbouwen van een nieuwe democratische maatschappij. Daarom was het feminisme van deze vrouwen, met de nodige individuele accenten, niet absoluut en radikaal. Het kan immers niet strijdig zijn met het uiteindelijke doel: de klasseloze maatschappij en de gelijkwaardigheid van alle mensen.

Deze feministische opstelling van de groep doorbreekt duidelijk de verzuilde opstelling van de onderscheiden structuren en ideologieën waaruit ze komen en waartoe ze behoren. Toch blijft het de vraag of deze vrouwen bij concrete stellingname en actie de moed zullen hebben om zich gezamenlijk op te stellen en of dan niet diepere verschillen naar voren zullen komen. Of dan de nieuw verworven solidariteit niet gaat wijken voor culturele banden binnen de traditionele opstelling.

Het geplande contact zal de kans bieden tot verder strategische discussie en tot het vastleggen van prioriteiten van uit de typisch vrouwelijke kijkhoek. Een inventaris van de problemen, van de probleemgevoelige groepen en de graad van eenstemmigheid die kan bereikt worden. Deelacties moeten het optreden en politiseren naar buiten mogelijk maken.

Het blijft wenselijk dat dezelfde mensen zich in een groepstraining in internaatsverband terugvinden om dieper op de problematiek in te gaan. Dit vooral om het mogelijk te maken uit te testen of de solidariteit en de eensgezindsheid die binnen de groep werden bereikt, op vaste grond werd gebouwd en om te weten hoever men kan samen gaan en wat men uiteindelijk wil.

De werkgroep Emancipatie:

*I. Daenen / R. Jolie-Mulier / L. Huyse / H. Masui
/ B. Raes / M.. Van Haegendoren / M. Van Hemeldonck*

HET RODE BOEKJE VAN DE VROUW(EN)

referentie: Collectief, *Het rode boekje van de vrouw(en)*, Brugge: Sonnevillie Press, 1972, p. 5-8 en p. 114-116.

Ons rode boekje werd voor alle vrouwen geschreven

Voor de jonge en ook voor de minder jonge. Voor de gehuwden en de vrijgezellinnen. Voor de weduwen en voor de gescheiden vrouwen. Voor de arbeidsters en voor zij die thuis werken.

Voor al de andere trouwens ook.

Het zegt, het vertelt wat wij leven, wat we voelen en wat we denken.

Sommige zaken zullen je misschien wel té eenvoudig lijken ; andere overdreven of onwaarschijnlijk. Wij beleefden nochtans al deze zaken. Het is het leven van de vrouwen. Indien het niet het jouwe is, is het dat van je zuster of van je buurvrouw.

De vrouwen vormen zowat de helft van de mensheid. De andere helft wordt door mannen samengesteld. Aangezien wij als vrouwen over onze problemen spreken, zullen wij soms de indruk verwekken tégen de mannen te spreken. Dit is echter een verkeerde indruk. Wij weten immers dat de mannen die ons minderwaardig behandelen ook verdrukt worden door andere mannen. **Zoals wij** zijn de mannen slachtoffers van een systeem dat steunt op de strijd om de macht en op de strijd om geld. Deze strijd plaatst mannen tegenover mannen en mannen tegenover vrouwen. Om het mechanisme van het systeem dat het leven onmenselijk maakt bloot te leggen, zullen wij verplicht zijn een beetje op de kap van mannen te zitten... In feite vallen we **hen** niet aan: wél de maatschappij. **Wij willen dat men naar ons luistert.**

Loopt er iets mis?

Wat gebeurt er wanneer vrouwen samenkomen, bijvoorbeeld 's avonds om hun eigen boekje te schrijven? Wel, op zo'n avond klaagt mijnheer over het slechte eten; hij is van oordeel dat hij niet zal kunnen genieten van een welverdiende ontspanning, hij heeft de indruk dat de baby meer huilt dan gewoonlijk en dat het TV-programma slecht is; hij vindt het storend dat de vaat niet gewassen werd, en vraagt zich af of hij zijn vrouw misschien had moeten beletten weg te gaan.

(Intussen loopt mevrouw door de straat, in een poging om op tijd te zijn, ze voelt het humeur van manlief aan en vraagt zich af of ze er niet beter aan deed niet naar de vergadering te gaan, ze vraagt zich af of ze "niets verkeerd deed"...))

Wanneer de mannen 's avonds samenkomen om een of andere reden: om te kaarten of te biljarten, om te vergaderen, om over " zaken" te spreken of om zich te amuseren ("we mogen ons toch wel eens amuseren!"),

- lijkt het avondmaal op een echte maaltijd
- weent het kind niet meer dan gewoonlijk
- neemt de vrouw deel aan zijn leven, ze strijkt de hemden nadat ze de vaat opruimde, en

dan windt ze de wekker op.

(Mijnheer komt helemaal op zijn gemak terug, vindt het huis in orde en gaat vredig slapen.)

Waarom dit verschil?

Omdat men altijd zegt dat een vrouw gemaakt is om thuis te blijven, en zeker 's avonds, en om zich op elk uur van de dag bezig te houden met de maaltijden, de kinderen, de was enz...

Omdat men altijd zegt dat een man gemaakt is om geld te verdienen – het huishoudgeld –, en daarnaast mag hij doen wat hij wil.

Naargelang je als vrouw of als man geboren wordt, zijn sommige zaken toegelaten, andere verboden.

We moeten deze verboden weigeren

We moeten vrij handelen

Verpleegsters van een zieke wereld

Wat is er mooier, op het eerste gezicht, dan een vrouw aan de haard? Wat is er zachter, hartversterkender in deze wrede wereld waarin we leven dan een vrouw die geen ander doel heeft dan diegenen die ze lief heeft te helpen leven?

Ziehier alle goede dingen die ze doet, ziehier waar ze voor dient:

- ze helpt haar echtgenoot de **afmattende, onmenselijke arbeiderswereld** te verdragen. Om dat te bereiken houdt ze het huis schoon, maakt lekkere beetjes klaar, steekt haar zorgen weg, houdt de kinderen braaf...
- ze helpt de kinderen groot worden, **leert hen zich te onderwerpen aan de leerkracht**, helpt hen hun huiswerk te maken, doet hen hun lessen opzeggen, **leert hen zich aan te passen aan de maatschappij**.
- ze helpt verder nog de familie door de noodzakelijke stappen te doen voor het bekomen van datgene waar men recht op heeft; pensioen, ziekteverzekering enz.
- ze verzorgt de bejaarde ouders, houdt de kinderen bij van de buurvrouw, draagt eten bij een zieke.

Ziedaar wat we allemaal doen. Wij doen dit alles omdat het moet gedaan worden en... omdat alleen wij er zijn om dit alles te doen. Moesten wij het niet doen, de wereld stortte in elkaar.

Nochtans zeggen we **neen**.

Wij willen niet langer meer de bewaaksters zijn van een wereld die op instorten staat.

Wij willen niet langer meer de verpleegsters zijn van een wereld die ziek is.

Wij willen niet langer diegenen zijn die iedere avond een man, uitgeput door het opgedreven ritme van zijn werk verwelkomen, wij willen niet langer meer onze kinderen aanleren gewillige slaven te zijn, wij willen niet langer meer onze ouders behandeld zien als overbodigen.

Wij willen niet langer meer de rol spelen van behoedsters van een slechte maatschappij.

Iedereen zegt dat de maatschappij moet veranderen, dat het zo niet verder kan gaan! De vakbonden zeggen het, de kaders, de ministers, de leerkrachten... maar alles blijft zoals het is, en wij, door onze gedweeheid, door de hulp die wij leren om die gebreken en fouten te steunen, versterken deze zieke maatschappij. Wij dragen bij tot de handhaving van de orde die wanorde verbergt.

Vrouwen verenigt U.

Bepaal het belangrijkste en eis dit eerst.

Eis deze veranderingen op. Nu.

Vecht ervoor.

VERSLAG VAN DE EERSTE VROUWENDAG IN DE BOND

referentie: H. Masui en J. Verhelst, "V-dag: veel meer dan een fait-divers", in: *De bond*, 17/11/1972.

v-dag: veel meer dan een fait-divers

De op gewone dagen eerder weelderig aandoende passage bij de Kruidtuin, ziet er vandaag hoogst ongewoon uit.

Enkele duizenden vrouwen, plus wat schaarse mannen, drummen rond het auditorium dat alles alles van zijn gewone, indrukwekkende deftigheid onder kleurige en kruimige affiches verloor, te samen.

Wat heeft deze mensen op zulk een gure 11-novemberdag vanuit heel Vlaanderen, Wallonië, Nederland, Duitsland, Engeland, Frankrijk, vanachter de gezellige huiskachel naar hier gelokt?

Interesse voor de eigen vrouwelijke situatie? Nieuwsgierigheid om wat de inrichters (een bescheiden groepje vrouwen nog niet zo lang tot « vrouwenoverlegcomité » gedoopt) er zouden van maken? De aangekondigde aanwezigheid van Simone de Beauvoir uit Parijs, van Germaine Greer uit Londen, van Joke Kool-Smit en Hedy d'Ancona uit Nederland?

Natuurlijk waren er ook de televisie en de radio- en de persmensen die zich wat haaiërig op Simone de Beauvoir (die nauwelijks de kans kreeg om op het podium te geraken) en op Germaine Greer gooiden om dé foto en hét gesprek te hebben.

geen tijd voor verveling!

De dag zelf, een kleurige, luidruchtige, soms wat verwarde, originele maar van begin tot einde boeiende bedoening. De twee ingeschakelde politieagenten die geen enkele keer tot de orde moesten roepen, hebben zich zeker niet verveeld bij de ingang van het auditorium. Vermits er heel wat moeders-deelnemers waren, was er een ruime kinderoppas voorzien in een nabijgelegen school en deed die voor de gelegenheid een beroep op mannelijke kinderoppassers. Van deze laatsten dient gezegd dat ze zich gedurende enkele uren althans voorbeeldig van hun taak gekweten hebben. In de namiddag echter was er plots een nijpend kinderoppassers-tekort, zodat men net voor het ogenblik dat Simone de Beauvoir op het podium zou komen, ijlings een oproep moest doen voor hulp in de kinderkribbe.

Op sommige andere momenten werd de mannen al wel eens onheus het zwijgen opgelegd als zij zich te radicaal in een discussie waagden, maar dit was toch uitzonderlijk. Wij hadden de indruk dat hun aanwezigheid gewaardeerd werd.

Alhoewel wij met twee een hele dag de activiteiten probeerden te volgen, is het ons toch niet mogelijk een werkelijk objectief en dus volledig verslag te geven: in twee zalen waren er bestendig discussies en toespraken bezig en op twee verdiepingen aan een bijna onoverzichtelijk aantal stands werden de hele dag gesprekken gevoerd over de meest uiteenlopende onderwerpen, door jong en oud, mannen en vrouwen, in het Nederlands, het Frans, het Engels en ook wat in het Duits.

De formule van stands een zaalgesprekken is niet alleen losser dan de congresstijl, het biedt ook enorm veel mogelijkheden voor de deelnemers die vrijer en gemakkelijker het woord

kunnen nemen; hun mening, hun grieven, hun bedenkingen zeggen, of ergens optekenen. Ze worden ook meer uitgenodigd tot actieve deelname en dat is zeker een voordeel. Ik geloof niet dat er iemand weg gegaan is, zonder tenminste aan één of andere discussie te hebben deelgenomen... en zeker heeft zich geen mens die dag verveeld : je kreeg er gewoon geen kans voor.

waarover het allemaal ging ?

De vrijheid van de vrouw, haar waarde als mens, haar recht op arbeid, haar betekenis als moeder, haar belang in de politiek... in één woord : haar emancipatiepeil. Waar bevindt zij zich momenteel, welke richting kan of moet zij uit, welke mogelijkheden kwamen nog nooit aan bod, waarin blijft zij ook nu nog de ondergeschikte, de mindere en wat kan zij daaraan verhelpen. En niet zij alleen maar wat kan en moet de maatschappij daaraan doen.

Zoiets is een onoverzichtelijk programma voor één dag maar precies omdat het niet allemaal in achtereenvolgende lezingen netjes werd naar voor gebracht, heeft ieder er naar eigen goeddunken wat uit kunnen uitpikken. Nadeel: als je geen keurige programmaatjes hebt met uren, plaatsen en onderwerpen, mis je ook wel eens wat en misschien precies dat waarvoor je wilde komen.

Wie een dag wilde doorbrengen met lectuur over dit alles kon dit rustig doen, want de massa aan zeer gevarieerde informatie in de verschillende stands, was overweldigend.

Onze vrees voor Belgische taalproblemen was in die zin ongegrond, dat wij daarvan, langs buitenaf tenminste, weinig of niets gemerkt hebben. Het protest van een aantal franssprekenden in de grote zaal tijdens een optreden van de dansgroep van An Slootmakers was in zekere zin gegrond, al werd het verkeerd aangebracht: zij wilden op die dag niets wat op « show » geleek. Dat hoorde volgens hen thuis op koffiekranjes voor mooie dames of op commerciële aangelegenheden. De dag was kort genoeg om er nog een stuk af te pikken voor passieve verzetjes. Ze wilden discussie, confrontatie van de meningen van verschillende vrouwen, nu zij er eindelijk de kans toe hadden. Een standpunt dat wij kunnen delen.

Naast een zeer geslaagde diamontage over de situatie en de verschillende problemen van de vrouwen, door PAG-Brugge, meenden we dat de toespraak van *Germaine Greer* in de voormiddag en de discussie met haar in de namiddag wel de meest merkwaardige zaalactiviteiten waren.

Deze sinds korte tijd ook bij ons bekend geraakte auteur van het succesboek : « The female eunuch » haakte in de voormiddag een beetje improviserend in, op een discussie in de zaal over abortus waarin zij hoofdzakelijk pleitte voor meer vrijheid voor de vrouw over het eigen lichaam. Zij wees ook op de dubbelzinnige situatie van het gebruik van de pil, die vaak hetzelfde effect zou hebben als abortus.

de beauvoir : emancipatie door de vrouw zelf

Boeiend vonden wij ook het optreden van het « women free street theatre » uit Londen, dat een scherpe aanklacht (in zeer humoristische stijl) bracht over het ongelijke loon voor gelijk werk. Op hun origineel decor konden we lezen : « man, als jij meer geld vraagt, schakel ik een vrouw in, die voor minder wil werken dan jij. Vrouw, liever dan aan jou meer geld te geven, schakel ik een man in op jouw plaats ».

Na de middag (de eet- en drankgelegenheden in de passage zelf en in de onmiddellijke omgeving, waren gewoon leeggegeten en gedronken... de uitbaters hadden dus ook geen succes verwacht...) zagen we *Simone de Beauvoir* tussen de stands dolen. Duurde niet lang, want vanaf het moment dat pers- en radiolui haar opgemerkt hadden, werd ze gewoonweg overrompeld... De zaal liep nokvol toen men vernam dat ze toch even zou komen praten... Het podium dat voordien slechts gevuld was met wie werkelijk het woord nam, hing vol fotografen en mensen met micro's en bandopnemers. Je moest goed kijken om te zien wàr Simone de Beauvoir ergens stond... Een daverend applaus voor de dame met gele trui en blauwe overgooier een woord kon zeggen. Dat woord was dan ook zeer kort. Zij wees erop dat men geen vrouw is, maar dat men het *wordt* – haar stelling trouwens uit het beroemde boek : « *Le deuxième sexe* » – dat er wel een verandering in het sociale regime is gekomen, maar dat dit voor de vrouw zelf niet zo bijster veel veranderd heeft omdat het nog steeds de man is, die de beslissing neemt en de vrouw de hulpfunctie blijft uitoefenen. Emancipatie kan er slechts komen door de vrouw zelf.

En ondertussen klikten de fotografen, riepen de mensen die geen plaats hadden gevonden in de zaal, in de koor in de gangen dat ze erbij wilden, zodat minstens de helft van haar al korte toespraak in het lawaai verloren ging. Dit scheen nochtans de meesten niet te hinderen. Zij hadden de grote dame uit Parijs gezien en dat leek voldoende. De rest stond trouwens in haar boeken...

Heel anders verliep de discussie met *Germaine Greer*.

Tegen vieren zat Germaine Greer op een klein podium. Ze had griep en was hees. « Ik zal geen toespraak houden, zei ze, stel mij maar vragen. Ik zal er op antwoorden. »

de handen vol met de eigen bevrijding

Of mannen en vrouwen niet in hetzelfde schuitje zitten, niet in dezelfde tredmolen lopen en of daaraan beiden niet schuldig zijn als er niets aan verandert ? Greer ziet het in een soort van revolutie omdat de vrouwen het zelf moeten doen, willen ze iets gewijzigd zien. Vraag is natuurlijk of ze het willen.

Hoe ze die revolutie ziet ?

We mogen niet verwachten dat onze kinderen het zullen doen als we er zelf niet mee beginnen. Het kuikentje komt er niet voor het ei.

En of het gezin dan niks meer te betekenen heeft ?

Het hedendaagse gezin is zo klein dat de moeder en het éne kind mekaar grondig vervelen. We hebben al te lang individualistisch geleefd. Vele vrouwen willen hun kinderen alleen maar bij zich houden terwijl de hele gemeenschap aan dat kind en de moeder toch wat moet te bieden hebben. De gemeenschap moet haar verantwoordelijkheid opnemen. Zij moet zorgen voor een betere begeleiding in de opvoeding. Daarin zie ik een rol voor de feministische beweging. Zij kan de maatschappij een andere weg doen opgaan.

Als de maatschappij dit meewerken aan een nieuwe leefwijze vertikt, zou ze wel eens haar eigen doodvonnis kunnen tekenen. Ik zie gewoon de vroegere leefwijze op het platteland waar iedereen met iedereen wat te maken had, mekaar onbewust opvoedde, net als in de woonwijken in de nog niet te grote stad. Natuurlijk heeft een kind zijn moeder nodig maar de mythe die men daarrond geweven heeft, is te schromelijk opgeschroefd. Teveel vrouwen denken nog dat hun kind het enige zinvolle is in hun bestaan.

Of de kerk en de psycho-analyse geen invloed hadden op de « beeldvorming » van « de » vrouw ?

Beide hebben zij een onwerkelijke mythe geschapen die geen enkele reden van bestaan meer heeft. Psycho-analisten beweerden bv. dat men gek werk, wanneer men vrijgezel bleef (het antwoord van Greer was duidelijk onvolledig, vermits zij de indruk gaf bij de psycho-analysten enkel Freud voor ogen te houden en bij de kerk enkel aan een verouderde bourgeoisinstelling te denken die steeds meer terrein verliest). Het komt erop aan dat iedereen zelf kan kiezen, dat wij ons niet laten doen omdat iedereen het recht moet hebben te leven zoals hij wil en niet gedwongen mag worden in een situatie die hij niet gewild heeft.

Bevrijding van man en vrouw loopt dus parallel ?

Inderdaad, iedereen wordt verdrukt. Maar ik geloof niet dat de vrouwen de beide seksen kunnen bevrijden. Zij zullen zelf de handen vol hebben met hun eigen bevrijding...

Voor sommigen misschien een verwarde dag. Voor sommigen nog te elitair... want wélke vrouwen waren er ? Voor sommigen een beetje uitzichtloos want er werden geen concrete besluiten naar voren gebracht, tenminste niet op het podium. Maar voor het inrichtend vrouwenoverlegcomité in ieder geval een verrassende gebeurtenis, omwille van de onverhoopte grote interesse en een mogelijke aanloop voor inderdaad concrete voorstellen en acties. Wij geloven niet dat het zomaar een « fait-divers » is, dat enkele duizenden vrouwen uit Vlaanderen en Wallonië een hele dag over hun situatie gepraat hebben. Dit lijkt ons een eerste doorbraak. Een dijkbreuk begint ook met een kleine scheur.

jef verhelst – hilde masui

IDEOLOGISCHE EN POLITIEKE UITGANGSPUNTEN VAN DOLLE MINA

referentie: "Ideologische en politieke uitgangspunten van Dolle Mina", in: *De grote kuis* (tijdschrift van Dolle Mina), 2de jaargang, 1974, nr. 3, p. 7.

Deze uitgangspunten zijn het resultaat van enkele discussies op algemene vergaderingen van Dolle Mina. Voor die discussies werd als basistekst 'de Ideologische en Politieke uitgangspunten van Dolle Mina' gebruikt die het resultaat waren van het 2^e landelijk kongres te Vught (Nederland) op 17 en 18 april 1972 (waarop DM-Gent vertegenwoordigd was).

De tekst van de Ideologische en Politieke uitgangspunten van Dolle Mina ziet er nu voor ons als volgt uit:

1. Onze maatschappij onderdrukt mensen.
De kapitalist onderdrukt de arbeider.
De man onderdrukt de vrouw.
De strijd die de vrouwen voeren tegen deze onderdrukking mag nooit los gezien worden van de strijd tegen alle onderdrukking, t.t.z. tegen onze kapitalistische maatschappij.
2. In tegenstelling tot sommige andere emancipatiebewegingen vinden wij dat onze strijd voor de bevrijding van de vrouw niet gezien mag worden als een strijd tegen de man. Wanneer de man ons onderdrukt, moeten wij begrijpen dat het in feite (gans) de maatschappij is die ons onderdrukt. We moeten de mannen ook overtuigen om samen met ons te vechten in plaats van onze krachten te verdelen.
3. De werkelijke bevrijding van de vrouw en de man is alleen mogelijk in een socialistische maatschappij. Hieronder verstaat Dolle Mina een samenleving, waarin wordt uitgegaan van de gelijkwaardigheid van ieder mens en een rechtvaardige verdeling van werk, beslissingsrecht en goederen plaatsvindt.
Ook streven we ernaar dat de individuele consumptie vervangen wordt een kollektieve sociale infrastructuur (zoals bvb. kinderkribben, restaurants en wasserijen aan kostprijs).
4. Dolle Mina zal strijd voeren tegen het kapitalisme; waarbij zij zich als onderdeel van de linkse stroming beschouwt – overigens zonder zich aan welke partij dan ook te binden. Dolle Mina neemt in de linkse beweging een speciale plaats in en wel omdat zij zich vooral toelegt op de bevrijding van de vrouw (niet mogelijk zonder de bevrijding van de man).
5. Dolle Mina zal ook strijd voeren tegen iedere vorm van militaire onderdrukking zowel op nationaal als op internationaal vlak. Zij steunt echter de gewapende strijd van de onderdrukte volkeren voor hun zelfbeschikkingsrecht.
6. De maatschappij die Dolle Mina voorstaat zal moeten leiden tot een vrije samenleving, waar de mogelijkheden van de mens ten volle benut worden in zijn voordeel.
Daarom moet het huidige systeem van produktie, uitsluitend omwille van winstbejag, vervangen worden door een systeem dat de maatschappij menselijker maakt.

SCHOPPENVROUW : DE FEM-SOC BEWEGING

referentie: "De fem-soc beweging : geen feminisme zonder socialisme, geen socialisme zonder feminisme", in: *Schoppenvrouw*, 2de jaargang, 1979, nr. 10, p. 4.

De fem-soc beweging: "geen feminisme zonder socialisme, geen socialisme zonder feminisme"

De fem-soc beweging is de linkse, antikapitalistische stroming binnen de autonome vrouwenbeweging. Links en antikapitalistisch, omdat we geloven dat de bevrijding van de vrouw (zoals ook die van de man) pas mogelijk is als het kapitalisme omvergeworpen is. Binnen de autonome vrouwenbeweging omdat we vaststellen dat alleen als de vrouwen zich zelfstandig organiseren zij een kracht kunnen ontwikkelen om te vechten tegen hun specifieke onderdrukking en om hun eisen volwaardig aan bod te laten komen.

De fem-soc beweging werkt samen met alle vrouwenorganisaties op het vlak van alle concrete eisen (b.v. abortus). De fem-soc beweging zoekt ook samenwerking met de vakbonden en de arbeiderspartijen. De actieve solidariteit van de arbeidersbeweging is immers een zeer belangrijke steun voor onze eisenstrijd en onze actie. Ten tweede geloven we dat de arbeidersklasse de belangrijkste kracht is in de maatschappij die een anti-kapitalistische strijd kan voeren, hoewel niet alle arbeidersorganisaties die strijd bewust en in al zijn consequenties opnemen. Dit laatste is trouwens een reden te meer voor de fem-soc beweging om de zelfstandige organisatie voor de vrouweneisen en een antikapitalistische opstelling op te komen, omdat dat de enige manier is om én die eisen gesteld te krijgen, in een antikapitalistisch kader én er solidariteit voor af te dwingen!

De feministisch-socialistische beweging is een brede internationale stroming in het hedendaags feminisme. De fem-soc in Vlaanderen is zo'n drietal jaren geleden gegroeid uit een aantal kleine fem-soc groepen in verschillende steden, die de noodzaak aanvoelden om samen te werken. Zij hebben zich gegroepeerd in de fem-soc coördinatie die één keer per maand in Gent bijeenkomt. Daar worden gemeenschappelijke acties gepland en werkt men aan het fem-soc blad Schoppenvrouw, dat één van de organen is van onze beweging.

De fem-soc werkt verder mee in de abortuscomitees, neemt regelmatig stelling in verband met de aktualiteit (b.v. de antisociale maatregelen van de regering die vooral vrouwen treffen) en voert daar ook actie rond, neemt deel aan internationale solidariteitscampagnes op het vlak van de vrouwenonderdrukking, werkt mee aan de Nationale Vrouwendagen, organiseert studieweekends, neemt deel aan betogingen en acties in verband met abortus, werkloosheid, apartheid, discriminatie van de homo's en lesbische vrouwen enz. Op 8 maart 1980 (Internationale Vrouwendag) organiseren wij de eerste Linkse Vrouwen Konferentie, waar wij duidelijk met onze standpunten naar buiten willen komen. Ondertussen is de tweede (herwerkte) versie van ons fem-soc manifest in voorbereiding.